

Sociální práce s multikulturním zaměřením

Multikulturní výchova

- Multikulturní výchova (Multicultural education) je nejčastěji se vyskytující termín v USA, Velké Británii, Kanadě, Austrálii, v mezinárodních publikacích, sbornících
- Vnímání a hodnocení kulturních systémů odlišných od vlastní kultury. Přizpůsobení výchovného prostředí etnickým, rasovým, náboženským a jiným minoritám a jejich specifickým jazykovým a kulturním potřebám. Tolerance a kulturní dialog v soužití členů různých kultur, menšin či většin.

 Multikulturní výchova vyjadřuje snahy vytvářet prostřednictvím vzdělávacích programů způsobilost lidí chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní.

 Jestliže chceme efektivně provádět multikulturní výchovu v praxi, musíme se opírat o její teorii - a ta má dnes transdisciplinární povahu, tj. je založena na poznatcích několika různých věd a disciplín.

kulturně specifická péče.

- Na počátku 60. let vznikl termín **kulturně specifická péče**. Označuje péči „šitou na míru“, uzpůsobenou potřebám dané kultury.
- zajištění přijatelné stravy,
- spánkového režimu,
- léčebných procedur,
- ošetrovatelských postupů

Faktory ovlivňující transkulturní péči

- trvalý vzestup populační migrace
- kulturní fluktuace a míšení
- nárůst kulturního vědomí klientů
- rozšíření elektronické komunikace a tím i sblížení v prostoru světa
- výskyt kulturních střetů, které poškozují zdraví a životy
- větší pohyb profesionálů po různých územích

- množství právních kroků, které podnikají klienti na obhajobu svých kulturních práv
- zájem o lidská práva, včetně práva na adekvátní péči
- střetávání „*kultury života*“ (podpora zestárlých, péče o děti) s „*kulturou smrti*“ (eutanázie, potraty)
- posun od péče soustředěné do nemocnic k péči v přirozených komunitách (včetně bezdomovců)
- sklon ke komplementární/alternativní zdravotní péči, včetně domorodých praktik
- větší požadavek kulturních menšin na adekvátní péči

- prohlubování rozdílů mezi kulturou chudých a bohatých
- výskyt násilí, vyvěrajícího často z hněvu nad sociálním útlakem nebo nespravedlností
- širší povědomí obyvatelstva o rozmanitosti kultur a o potřebě se smysluplně dorozumět

Populační migrace

 vzrostla především po 2. světové válce, a to v souvislosti s chudobou, válkami, hladem, pronásledováním, přírodními katastrofami, ale i touhou po uchopení nových možností a profesní kariéry

Stěhování obyvatel

 z Kambodži, Vietnamu, Karibské oblasti a dalších oblastí znamenalo výzvu pro lékaře i sestry ve vzdálených zemích, kteří se zhostili úkolu pomáhat uprchlíkům.

kulturní vědomí

 S nárůstem **kulturního vědomí** klientů zdravotní péče vyvstalo jako samozřejmost očekávání, že sestry a lékaři jsou morálně a profesně zavázáni přizpůsobit svou péči klientově kultuře. Tento společenský imperativ žádá od personálu znalost různých forem kulturní identity.

Zavádění vyspělých technologií

- Lidé ze zemí, kde se nepoužívá moderní zdravotnická technika, někdy zažívají kulturní šok při prvním setkání s ní. Zobrazovací metody a použití různých typů záření znamenají také pro některé pacienty důvod k obavám.

Žaloby

 Žaloby směřované na adresu sester pro urážky, zanedbání kulturních ohledů, pro přehlížení kulturní specifiky a pro vnucování vlastních postojů naznačují, že kulturní křivdy bude nutné dále a dále zmírňovat. Svědčí rovněž o potřebě seznámit sestry s pojetím spravedlnosti v různých zemích, komunitách a kulturách – tedy o potřebě aplikovat transkulturní rozhledy.

Pohyb zdravotnického personálu

žadá, aby byla transkulturní výbava všem poskytnuta ještě před vycestováním. Důležitou roli hraje jazyková vybavenost, včetně terminologie. Je též potřeba znát východiska a hlubší pozadí klientových přesvědčení, a to u národnostních i konfesijních skupin.

Potřebu orientace ve světě kultur

 zesiluje rovněž různá role mužů a žen v různých společnostech a přihlídnutí k právům dítěte i právu rodičů o něm rozhodovat.

Kulturně rozmanitá péče

Sociální práce, která bere ohled na kulturní diverzitu (rozmanitost), věnuje v praxi pozornost především následujícím šesti jevům:

- komunikaci;
- prostoru;
- sociálnímu začlenění;
- pojetí času;
- vlivu prostředí a výchovy;
- biologickým odlišnostem

Kulturní kompetence

způsobilost pro kvalifikovanou kulturní péči

Purnell a Paulanková (1998)

uvědomění si samotné existence člověka s jeho způsobem myšlení, vjemy, a vlivem prostředí, aniž by to mělo nežádoucí vliv na péči poskytovanou tomu kterému klientovi. Purnell a Paulanková dále dodávají, že kulturní kompetence je vlastně schopnost přizpůsobit péči klientovi.

Podle Smithové (1998)

dlouhodobý proces sebevzdělávání, sbírání zkušeností a rozvoje vnímavosti i interaktivních dovedností. Tento proces se promítá do osobností těch, kdo péči poskytují, i do péče samotné.

Proměnit všechny její intervence na pocit spokojenosti z pohledu klienta i personálu.

 Kulturní kompetence má dynamický, pružný charakter. Umožňuje jednotlivcům, institucím a celým systémům poskytovat kulturně uzpůsobenou péči, která využívá účinných strategií, vycházejících z postojů, přesvědčení, chování a kulturního dědictví těch, k nimž je péče směřována.

Pojem „kultura“

- Normy, ideály a vidění světa nabyté v kulturním prostředí dávají jednotlivcům, kteří se jimi řídí, pocit bezpečí, sounáležitosti a řádu. Kulturní hodnoty se často řídí nadosobními symboly a odlišují se od biologicky a geneticky předaného dědictví. Znamenají rovněž určitý závazek a odpovědnost.

- Kultury se vyznačují zjevnými i nepozorovanými pravidly chování a lidskými očekáváními.
- Kultury vytvářejí hmatatelné jednotící symboly – například styl oděvu, a na druhé straně i nemateriální vyjádření své svébytnosti – zvláštní slovní pojmenování, gesta, představy.
- Kultury mají tradiční obřadní praktiky, stravovací rituály atd.

„emický“ pohled

- Na kulturu lze nahlížet z hlediska jejího příslušníka i „zevnitř“ – to označujeme jako „emický“ pohled. Ten vyžaduje značnou sdílnost a pochopení, neboť ne vždy je pro člověka z dané kultury snadné se o něm svěřovat.

„*etický*“ pohled

- Druhý, rovněž nezanedbatelný, je pohled „*etický*“, tj. z vnějšku (vně dané kultury).
- Kultury se vyznačují vnitřní (intrakulturní) variabilitou i variabilitou ve vzájemném (extrakulturním) srovnání.

kulturní hodnoty

- jsou to silné vnitřní a vnější orientující síly, které formují a uspořádávají myšlení, rozhodování a jednání jednotlivce nebo skupiny.
- Pro sociální odborníky představují vlastní (i klientovy) kulturní hodnoty vodítka v sociální činnosti. Pořadí priorit může být jiné u osob pocházejících ze západních a z východních kultur. S tím by měli být srozuměni a brát ohled na to, že východní oblasti jsou zdrženlivé vůči západnímu nadšení pro technologický rozmach a růst výkonnosti.

kulturní šok

 Hovoříme o něm v souvislosti s lidmi, kteří jsou dezorientováni v cizím prostředí, a obtížně hledají způsoby, jak přiměřeně reagovat při kontaktu s příslušníky jiných kultur. Kulturní šok vzniká například v souvislosti s přistěhovalectvím (imigrací) a uprchlictvím.

kulturní předpojatost

 pojí se s **etnocentrismem**, což je přesvědčení, že vlastní osobní založení je tím nejkvalitnějším či nej přijatelnějším v celém výběru životních cest. Taková předpojatost může narušovat vztahy s klienty a obírat je o prostor, který pro projevy své kulturní pestrosti mají.

kulturní slepota

- Vystihuje stav, kdy jedinec nedokáže zřetelně vnímat, že jeho vlastní konání je kulturně předpojaté.
- *Tuto situaci ilustruje příklad sestry, která si dlouho nedokázala uvědomit, že nemá podávat svému arabskému pacientovi léky v polední době, kdy nebyl na pokoji k zastižení a věnoval se modlitbě v jiné části nemocniční budovy. Tato sestra rigidně trvala na svém kulturně podmíněném režimu.*

kulturní bolest

 Dochází k ní například tehdy, když zdravotnický personál nerozliší, že některými svými výroky a postupy vyvolává u klienta diskomfort, pocit ponížení, apod.

Zraňující například mohou být poznámky

o pacientově vzrůstu, tělesné konstituci nebo tmavší pleti.

biokulturalizmus

■ Další věcí, kterou je třeba mít na paměti, je fakt, že lidé různých kultur různě reagují na somatickou a emoční bolest – mohou ji hlasitě dávat najevo nebo naopak přecházet bez povšimnutí (například ve vietnamské kultuře) aj.

■ Jedním z východisek tohoto přiměřeného hodnocení bolesti z pozice sestry je znalost – **biokulturalizmu** tedy toho, jak fyzikální a biokulturní faktory ovlivňují reakce různých klientů na nepříjemné pocity, tělesná postižení, apod.

Pět hlavních interakcí v kulturních modelech

- **Krátký kontakt** s jinou kulturou (culture encounter) – během konferencí, apod. Často nestačí k plnohodnotnému pochopení dotyčné kultury. Nečiní člověka expertem na otázky daného kulturního prostředí.

Enkulturační (enculturation)

- včlenění se do dané kultury – spočívá v plném poznání a osvojení si hodnot té či oné kultury. Tak například prochází enkulturací dítě při výchově v rodině. O enkulturaci hovoříme i u studentek ošetrovatelských oborů, které plně pronikají do rolí a struktur své profese, „ošetrovatelské kultury“.

Akulturace

- proces přejímání mnoha (ale obvykle ne všech) rysů kultury B jednotlivcem nebo skupinou kultury A.
- **Socializace** – jde o proces společenského začleňování; znamená naučit se běžnému pracovnímu a jinému fungování v rámci větší společnosti nebo v rámci určité země.
- **Asimilace** – obvykle označuje proces cíleného a selektivního přizpůsobení; nedosahuje míry akulturace a zůstává spíše u jednotlivostí.

základní pojem transkulturní péče

- Kulturně zaměřenou péčí jsou kognitivně zpracované a předané profesní i lidově tradiční hodnoty, přesvědčení a navyklá životní schémata, která mají pomáhat jednotlivci nebo skupině a podporovat je v udržení zdraví, zkvalitnění životního stylu a životních podmínek.
- Kulturně zaměřená péče mapuje a zohledňuje různé podoby péče v konkrétních kulturních prostředích.

kulturní prostor

- Vystihuje zákonitosti, jimiž se v dané společnosti řídí teritoriální členění, vzdálenost dvou osob při hovoru, zaměření pohledu, apod.
- antropolog Hall v západní kultuře rozlišoval tři pásma
- 1.intimní zóna 0-40/50cm;
- 2.osobní zóna do 50 cm;
- 3. sociální/veřejný prostor 90-180 cm;

Vietnamské dítě:

Vietnamské dítě bylo zraněno při automobilové nehodě a převezeno na úrazové oddělení všeobecné nemocnice. Vzápětí na oddělení přispěchalo šest členů rodiny a sklánělo se nad dítětem. Hlavičku mu překryli bílým plátnem. Všichni členové rodiny byli velmi rozrušeni a hlasitě naříkali. Sestry i lékaře na oddělení takové chování viditelně zaskočilo. Necháпали, proč musí být celé příbuzenstvo na místě a hned zahalovat dítěti hlavu. Dítě žel zemřelo a rodinní příslušníci na ně kladli ruce a úpěnlivě vzlykali. Lékař ani sestry si s touto situací nevěděli rady a byli zmateni. Teprve později během těchto událostí konzultovali s odborníky na transkulturní ošetřovatelství, a vyšlo najevo, že: 1) širší kruh rodiny považoval za svou povinnost být přítomen; bílá pokrývka představuje ve vietnamské kultuře pevně ctěný symbol a váže se na některá přesvědčení. 2) podle víry příbuzných mělo bílé plátno chránit oživující síly v hlavě dítěte. Konzultace objasnila ještě další kulturní vlivy a vyplynulo z ní, že je potřeba před ošetřením vietnamských dětí znát některá základní fakta. Dala by se uvedená situace řešit kulturně přijatelným způsobem?

Konec
prezentace

